

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/Luomujaosto

Päiväys
30.3.2015

Dnro
2234/0405/2015

LUONNONMUKAISEN MAATALOUSTUOTANNON VALVONTA 2015

SISÄLTÖ

YLEISTÄ LUOMUTUOTANNON VALVONNASTA VUONNA 2015

1. Valmistautuminen luomutarkastukseen
2. Hyödynnä tieto riskeistä osana luomutuotannon suunnittelua, toteutusta ja varmentamista
3. Luomutuotantoehdot internetissä
4. Oman tai tavaratoimittajan luomutodistuksen saa internetistä
5. Uudet vaatimukset nostavat valvontamaksuja
6. Oikaisut ELY-keskukseen, valitukset hallinto-oikeuteen
7. Eduskunta hyväksyi uuden lain luomuvalvonnasta
8. ELY-keskusten ja Eviran luomuvalvonta-asiantuntijoiden yhteystietoja

AJANKOHTAISTA LUOMUKASVINILJELYTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomulisäysaineistorekisteri ja luvat tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön
2. Suojavyöhykkeet ja luonnonhoitopellot luomutiloilla
3. Luettelot luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista internetissä
4. Valvonnan painopiste 2015 on maatilojen välinen luomurehukauppa
5. Viljapassilla voi korvata vaatimuksenmukaisuusvakuutukset ja saateasiakirjat

AJANKOHTAISTA LUOMUELÄINTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomukotieläinten rehuja voidaan täydentää orgaanisella seleenillä
2. Lintuinfluenssa ja siipikarjan ulkoilu
3. Eläinten myynti ja osto
4. Tavanomaisten siipikarjanuorikoiden hankinta
5. Tavanomaisesti tuotetut valkuaisrehut sikojen ja siipikarjan ruokinnassa
6. Tavanomaisen melassin käyttö luomumärehtijöiden ruokinnassa
7. Tuotantorakennusten ikkunapinta-alavaatimus
8. Varmista rehun soveltuvuus luomutuotantoon
9. Tuoteselosteet talteen tarkastusta varten
10. Lääkekirjanpito
11. Luomumehiläishoito
12. Valvonnan painopiste 2015 on eläinsuojien pinta-alavaatimusten täytyminen

LIITE Riskitason arviointi riskilähteittäin

Viljelijäkirjeen pdf-versiossa voit avata tekstissä mainittuja internet-linkkejä:
<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/asiakokonaisuudet/luomu/ajankohtaista>

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015

YLEISTÄ LUOMUTUOTANNON VALVONNASTA VUONNA 2015

1. Valmistautuminen luomutarkastukseen

Luomutarkastuksia maataloilla tehdään koko kalenterivuoden ajan ja merkittävä osa tarkastuksista tehdään kasvukauden ulkopuolella. Tuotteiden markkinointi luomutuotettuina ei edellytä, että kuluvan vuoden tarkastus olisi tehty, vaan viljelijän tulee käyttää tuotteiden markkinoinnissa viimeisintä asiakirjaselvitystä eli luomutodistusta. Siihen on merkitty sen voimassaoloaika.

Varmista tarkastusta varten, että tarvittavat asiakirjat on päivitetty ja saatavilla:

- Luomusuunnitelmat (kasvintuotanto ja eläintuotanto): Kasvintuotannon luomusuunnitelman tulee sisältää mm. ajantasainen viljelykierto-, lannoitus- ja kasvinsuojelusuunnitelma sekä lohkokartta. Eläintuotannon osalta tulee varmistaa, että suunnitelma on riittävän yksityiskohtainen ja sisältää mm. mahdolliset poikkeusjärjestelyt.
- Kopio tukihakemuksen kasvulohkolomakkeesta 102B tai tallennusilmoitus
- Varastokirjanpito taseineen ja kasvulohkokohtaiset muistiinpanot
- Ajantasaiset eläinluettelot
- Tositteet tilalle saapuneista ja tilalta lähteneistä tuotantopanoksista ja tuotteista, erityisesti:
  - lisäysaineiston alkuperän osoittavat ostotositteet ja vakuustodistukset
  - tavarantoimittajien asiakirjaselvitykset.
  - vastaanotettujen tuotteiden saateasiakirjat ja vaatimuksenmukaisuusvakuutukset
  - ostettujen/myytyjen eläinten osalta asiakirjaselvitykset ja vaatimuksenmukaisuusvakuutukset
- Varmista erityisesti, että ne verokirjanpidon tositteet, joilla on merkitystä luomutarkastusten kannalta, ovat saatavissa tarkastuksen yhteydessä.
- Mahdolliset sopimukset ja luvat kuten:
  - lannanluovutus sopimukset ja selvitykset hankitun lannan laajaperäisyydestä
  - vuokra- ja alihankintasopimukset
  - luvat tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön ja muut toimijakohtaiset luvat
  - eläintuotannon luvat.

Evira muistuttaa, että toimija ei voi kieltäytyä tarkastuksesta eikä valita tarkastajaa. Tarkastusajankohta voidaan siirtää esim. sairaustapauksen johdosta, mutta toisella paikkakunnalla töissä käynti ei ole peruste tarkastusajankohdan muuttamiselle. Tarkastuksesta, jota ei ole voitu suorittaa toimijasta johtuvasta syystä tai jonka toimija peruuttaa vähemmän kuin 48 h ennen sovittua tarkastusta, peritään 113,50 euroa.

2. Hyödynnä tieto riskeistä osana luomutuotannon suunnittelua, toteutusta ja varmentamista

Vuonna 2014 kasvintuotannon luomutarkastuksilla käytettiin uutta lomakemallia, jonka avulla tarkastaja suunnittelee tarkastuksen sisältöä luomuvalvonnan kannalta olennaisten riskien näkökulmasta. Tarkastaja arvioi yksittäinen riskilähteen vaihtoehtoisesti normaaliksi (riskitaso 2), normaalia pienemmäksi (riskitaso 1) tai normaalia suuremmaksi (riskitaso 3). Esimerkiksi suuret tuotantomäärät tai suoraan kuluttajalle myytävät luomutuotteet muodostavat lähtökohtaisesti suuremman riskin kuin esimerkiksi viherlannoitus tai sopimustuotanto.

Nyt Evira on muuttanut lomakemalleja siten, että riskitasojen arvioinnin lisäksi tarkastaja laskee myös tilakohtaisen yhteispistemäärän. Yhteispistemäärä auttaa ELY-keskuksia kohdentamaan lakisäätöiset ylimääräiset tarkastukset riskiperusteisesti.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/Luomujaosto

Päiväys
30.3.2015

Dnro
2234/0405/2015

Voit arvioida yksittäisten riskilähteiden tasoja omalla tilallasi tämän kirjeen liitteenä olevien taulukoiden avulla. Hyödynnä tietoa riskeistä osana luomutuotannon suunnittelua, toteutusta ja varmentamista.

3. Luomutuotantoehdot internetissä

Maataloustuotannon kannalta keskeiset luomutuotannon vähimmäisvaatimukset, soveltamisohjeet ja Eviran tulkinnat löytyvät Eviran oppaista:

- Luomutuotanto 1 – Yleiset ja kasvintuotannon ehdot
- Luomutuotanto 2 – Eläintuotannon ehdot
- Luomutuotanto 3 – Elintarviketuotannon ehdot
- Luomutuotanto 4 – Mehiläishoidon ehdot

Luomutuotanto 1 -oppaasta julkaistaan uusi eli 5. painos huhtikuun 2015 lopulla. Siihen on päivitetty kansallisista ja EU:n lainsäädännön muutoksista johtuvat ja vuosien 2013 -2015 viljelijäkirjeissä ohjeistetut asiat.

Luomutuotanto 2 -oppaasta on ilmestynyt 6. painos.

Oppaat on ladattavissa internetissä osoitteesta: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > [Luomun lomakkeet ja ohjeet](#).

4. Oman tai tavarantoimittajan luomutodistuksen saa internetistä

Tiedot voimassaolevista asiakirjaselvityksistä eli luomutodistuksista ovat kaikkien saatavilla Eviran luomuhakupalvelusta: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > [Luomuhakupalvelu](#). Palvelun tietoja voi myös käyttää apuna tavarantoimittajan asiakirjaselvityksen tarkastamisessa. Hakupalvelun luomutodistus on tietosisällöltään sama kuin ELY-keskuksen viljelijälle lähettämä; vain valvontaviranomaisen allekirjoitus ja leima puuttuvat.

Toimintaohje: Kuvaa tavarantoimittajiesi luomutodistusten tarkastustapa luomusuunnitelmassasi (esim. kerran vuodessa tai ennen jokaista toimitusta). Hae tavarantoimittajan luomutodistus internetistä suunnitelman mukaisin väliajoin, tulosta se tositteeksi ja merkitse se tarkastetuksi (nimi ja päivämäärä).

ELY-keskus antaa asiakirjaselvityksen eli luomutodistuksen jokaisesta luomutarkastuksesta, ja edellisenä vuonna annettu asiakirjaselvitys on normaalisti voimassa seuraavan kalenterivuoden loppuun. Voit siis käyttää sitä, jos et vielä ole saanut kuluvan vuoden tarkastuksiin perustuvaa luomutodistusta.

5. Uudet vaatimukset nostavat valvontamaksuja

Luomuvalvonnan maksut ovat muuttuneet 1.1.2015 alkaen. Hinnasto on saatavissa Eviran internetsivuilta Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Valvonta > [Hinnasto](#). Korotukset nostavat tarkastusmaksuja keskimäärin noin 10 prosenttia.

Merkittävin syy maksujen korottamiseen on viime vuonna voimaan astunut EU-lainsäädäntö, joka velvoittaa tarkastuslaitokset ottamaan merkittävän määrän näytteitä luomutuotannossa kiellettyjen tuotantomenetelmien ja aineiden jäämien havaitsemiseksi luomutuotteista. Tähän asti näytteitä on otettu harvoin ja lähinnä epäilyyn perustuen. Nyt näytteitä on kuitenkin otettava määrä, joka vastaa vähintään viittä prosenttia ELY-keskuksen tarkastamien viljelijöiden lukumäärästä.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015

Eviran laatimaan suunnitelmaan perustuvia näytteitä ottavat Eviran valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten henkilökunta. Suunnitelman mukaisia näytteitä ei normaalisti oteta luomutarkastuksen yhteydessä, vaan erillisellä käynnillä ja erikoisvälinein. Näytteitä otetaan myös luomuviljan vastaanottopisteissä, joissa on automaattisia näytteenottolaitteistoja. Luomuviljelijä saa tiedon näytteen tuloksesta maksutta.

6. Oikaisuvaatimus ELY-keskukseen, valitus hallinto-oikeuteen

ELY-keskuksen päätöksen mukana saat aina oikaisuvaatimus- tai muutoksenhakuohjeet. Tiivistettynä mahdollisuudet luomuvalvonnan ratkaisujen ja päätösten oikaisuvaatimus- ja valitusmenettelyyn ovat seuraavat:

Oikaisuvaatimusmenettely

Jos olet tyytymätön ELY-keskuksen ratkaisuun koskien asiakirjaselvitystä, pitää sinun tehdä oikaisuvaatimus ratkaisun tehneelle ELY-keskukselle. Vasta oikaisuvaatimuksesta annetusta ELY-keskuksen päätöksestä voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muissa ELY-keskuksen ratkaisuissa kuin asiakirjaselvitystä koskeissa asioissa muutosta haetaan suoraan valittamalla hallinto-oikeuteen.

Muutoksenhakumenettely

Muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun ELY-keskuksen päätökseen tai muuhun ELY-keskuksen päätökseen, joka on annettu uuden luomuvalvontalain nojalla tai EU:n luomuvalvontaa koskevan lainsäädännön nojalla, voit hakea valittamalla päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Esimerkiksi

- ELY-keskuksen päätös luomuvalvontaan hyväksymisestä
- ELY-keskuksen päätös luvasta käyttää tavanomaista siementä
- ELY-keskuksen päätös luomutuotteen markkinointikiellosta

Huom! Hallinto-oikeudet ovat 1.9.2014 alkaen korvanneet aiemmin valituselimenä toimineen maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan.

Asia- ja kirjoitusvirheen korjaaminen itseoikaisuna

Muista kuitenkin, että asia- tai kirjoitusvirheen korjaamiseksi ensisijaisesti soveltuva menettely on itseoikaisu. Se voi tulla vireille omasta aloitteestasi tai ELY-keskuksen aloitteesta. Itseoikaisua voi koskea mitä tahansa ELY-keskuksen ratkaisua.

7. Uusi kansallinen laki luomuvalvonnasta voimaan 1.5.2015

Eduskunta hyväksyi 17.2.2015 lain [294/2015](#) luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta. Lain tavoitteena on panna kansallisesti toimeen neuvoston asetus luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä ja sen nojalla annetut Euroopan unionin säädökset. Lain sisältö vastaa pääosin voimassa olevia kansallisia säädöksiä, joilla säädetään valvontajärjestelmästä, toimivaltaisista viranomaisista ja valvontatehtävistä. Laki astuu voimaan samanaikaisesti lain perusteella annettavan maa- ja metsätalousministeriön toimeenpanoasetuksen kanssa 1.5.2015. Ennakkotietona Evira tiedottaa muutamista asioista, joilla on merkitystä luomutoimijoille jo tuotantokaudella 2015:

Tarkastuksesta erillinen päätös vain jos on poikkeamia tuotantoehdoista

Kuten tähänkin asti, antaa ELY-keskus luomutarkastuksen jälkeen luomuviljelijälle asiakirjaselvityksen eli luomutodistuksen, jolla luomuviljelijä voi osoittaa täyttävänsä luomutuotannon vaatimukset. Jatkossa ELY-keskus antaa erillisen päätöksen tarkastuksesta vain siinä tapauksessa, että säädetty vaatimukset eivät täyty.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015**Vain valvontaviranomainen voi tehdä luomutarkastuksen kotirauhan piirissä**

Vuoden 2015 tuotantotarkastusten yhteydessä luomutarkastaja selvittää, onko luomutilalla tuotantotoimintaa, joka kuuluu kotirauhan piiriin. Uuden lain mukaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa eli kotirauhan piirissä saa tarkastuksen tehdä vain valvontaviranomainen, esimerkiksi ELY-keskuksen virkamies. Koska valtuutetut luomutarkastajat eivät pääsääntöisesti ole ELY-keskuksen viranhaltijoita, eivät he jatkossa voi tarkastaa esimerkiksi maatalan keittiössä tehtävää luomutuotteiden käsittelyä ja valmistusta kuten tuotteiden pakkaamista ja etiketöintiä. Uusi rajoitus ei koske sitä tavallista tilannetta, jossa luomuvalvonnan asiakirjat tarkastetaan viljelijän omasta pyynnöstä viljelijän asuintiloissa: Asiakirjat kun voi vaihtoehtoisesti tarkastaa myös paikassa, joka ei ole kotirauhan piirissä.

8. ELY-keskusten ja Eviran luomuvalvonta-asiantuntijoiden yhteystietoja

Lisätietoja ja esimerkiksi tässä kirjeessä mainittuja mallilomakkeita antavat luomuvalvonta-asiantuntijat ELY-keskuksissa ja Eviralla.

Asiakirjoja voi toimittaa myös sähköpostilla

Asiakirjoja ja lupahakemuksia voi ELY-keskuksiin ja Eviralle toimittaa myös sähköisesti. Kaikkien ELY-keskusten kirjaamon osoite on samaa muotoa eli esimerkiksi:

kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi. Eviran kirjaamon osoite on kirjaamo@evira.fi

ELY-keskusten sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi ja Eviran etunimi.sukunimi@evira.fi.

ELY-keskus	Osoite	Yhteyshenkilö	Puhelin
Uusimaa	PL 36, 00521 Helsinki	Virpi Aspelin-Nieminen	029 502 1039
Varsinais-Suomi	PL 236, 20101 Turku	Erkki Aro Eila Strang	029 502 2547 029 502 2667
Satakunta	PL 266, 28101 Pori	Riikka Perttu-Koski	029 502 2073
Häme	PL 131, 13100 Hämeenlinna	Merja Kohvakka	029 502 5061
Pirkanmaa	PL 467, 33101 Tampere	Marika Arrajoki-Alanen	029 503 6040
Kaakkois-Suomi	PL 1041, 45101 Kouvola	Kristiina Seppälä	029 502 9086
Etelä-Savo	PL 164, 50101 Mikkeli	Marja Pulkkinen	029 502 4073
Pohjois-Savo	PL 2000, 70101 Kuopio	Minna Mustonen	029 502 6602
Pohjois-Karjala	PL 69, 80101 Joensuu	Merja Ignatius	029 502 6054
Keski-Suomi	PL 44, 40101 Jyväskylä	Riitta Laitinen	029 502 4569
Etelä-Pohjanmaa	PL 156, 60101 Seinäjoki	Harri Väisänen	029 502 7639
Pohjanmaa	PL 131, 65101 Vaasa	Frank Norrén	029 502 8601
Pohjanmaa, Kokkolan palvelupiste	PL 240, 67101 Kokkola	Lars Björkgård	029 502 8540
Pohjois-Pohjanmaa	PL 86, 90101 Oulu	Johanna Honkanen	029 503 8058
Kainuu	PL 115, 87101 Kajaani	Jukka Kivioja	029 502 3553
Lappi	PL 8060, 96201 Rovaniemi	Juha Harri	029 503 7326

Eviran luomuasiantuntijoiden yhteystietoja:

ylitarkastaja, jaostopäällikkö Beata Meinander, puh. 029 530 5044
ylitarkastaja Merja Manninen, eläintuotanto, puh. 029 530 5393
ylitarkastaja Sampsa Heinonen, kasvintuotanto, puh. 029 530 4025
ylitarkastaja Tiina O'Toole, rehut, puh. 029 530 5228
tarkastaja Leena Kankaanpää, lisäysaineisto, puh. 029 530 5391
ylitarkastaja Teija Linden, elintarvikkeet, puh. 029 530 4133

AJANKOHTAISTA LUOMUKASVINVILJELYTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomulisäysaineistorekisteri ja luvat tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön

Tavanomaisen siemenen luvaton käyttö oli syynä noin 55 prosenttiin luomuviljelijöille annetuista markkinoitikielloista vuonna 2014. Onkin syytä muistuttaa, että jos luomusiementä ei ole saatavissa, tarvitaan voimassa oleva lupa tavanomaisen siemenen käyttöön. Se voi olla yleinen (Eviran lupa) tai toimijakohtainen (ELY-keskuksen lupa).

Luomulisäysaineistorekisteri

Luomulisäysaineistorekisteriin on koottu markkinoilla olevat luomusiemen- ja taimierät. Rekisterin tiedot perustuvat siemenpakkaamoiden ja -kauppiaiden omiin ilmoituksiin ja se on saatavissa internet-osoitteesta: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Kasvit > [Siemenet ja taimet](#).

Eviran päätös luvasta käyttää tavanomaista siementä tai lisäysaineistoa

Lajit, joista luomulisäysaineistoa ei ole saatavilla, on merkitty Eviran yleiseen lupaan käyttää tavanomaisesti tuotettua lisäysaineistoa. Hankkiessasi tavanomaista siementä tai taimia, todista hankinta-ajankohta esimerkiksi tilausvahvistuksella, kuormakirjalla tai laskulla. Lohkomuistiinpanoja ja varastokirjanpitoa voi käyttää tositteina itse tuotetun lisäysaineiston osalta.

Eviran yleisen luvan piirissä 15. huhtikuuta 2015 olevia lajeja ei poisteta 16.4. -30.5.2015 aikana, vaikka markkinoille kyseisenä aikana tulleet merkittäisiin luomulisäysaineistorekisteriin.

Evira on havainnut, että lainsäädännön vaatimuksiin perustuvaa Eviran ohjeistusta on sovellettu epäyhtenäisellä tavalla koskien ylivuotisen siemenen käyttöä yleisen luvan perusteella. Tästä johtuen tuotantoehtojen lukuun ”19.3 Yleinen lupa” on lisätty seuraava teksti, jota sovelletaan kasvukaudesta 2016 alkaen:

Ylivuotisen siemenen käyttö yleisen luvan perusteella

Yleinen lupa koskee vain lisäysaineistoerää tulevan kasvukauden käyttöä varten. Jos erää ei käytetä tai sitä jää ylivuotiseksi, tai sitä on tarkoituksellisesti hankittu myös myöhempää käyttöä varten, on erän käyttöön oltava uusi yleinen tai toimijakohtainen lupa. Ylivuotista siemenestä on lupa käyttää lisäysaineistona kun kasvilaji tai -lajike on ollut yleisen luvan piirissä vähintään yhden jakson ajalla 1.10. –15.4. Muussa tapauksessa käyttö edellyttää toimijakohtaista lupaa. Hankinta-ajankohdan osoittamiseksi voi käyttää vanhoja ostotositteita ja varastokirjanpitoa.

Esimerkki. *Viljelijä ostaa yleisen luvan voimassa ollessa tavanomaista timoteinsiementä määrän, josta riittää siementä kasvukauden 2016 lisäksi myös kasvukauden 2017 tarpeeseen. Viljelijä ei kuitenkaan voi automaattisesti käyttää kasvukauden 2016 yleisen luvan perusteella hankittua timoteinsiemenestä loppuun vuoden 2017 kasvukaudella. Luvallinen käyttö edellyttää, että ajalla 1.10.2016 – 15.4.2017 timotein käytölle on ollut voimassa Eviran yleinen lupa vähintään keran, tai erälle on haettu ja saatu toimijakohtainen lupa ELY-keskuksesta.*

Toimijakohtainen lupa tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön

ELY-keskus voi myöntää viljelijäkohtaisen luvan yhdeksi kasvukaudeksi edellyttäen, että:

1. lajista, jota halutaan käyttää, ei ole rekisteröity yhtään lajiketta luomulisäysaineistorekisteriin, tai
2. yksikään markkinoija ei pysty toimittamaan lisäysaineistoa ennen kylvämistä tai istuttamista, vaikka viljelijä on tehnyt tilauksen hyvissä ajoin, tai

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/Luomujaosto

Päiväys
30.3.2015

Dnro
2234/0405/2015

3. luomulisäysaineistorekisterissä olevat lajikkeet eivät perustellusti (mm. viljelytekniset tai taloudelliset syyt, sopimusviljely, kasvitauti- tai tuholaisriski) sovellu luomutuotantoon, tai
4. tavanomaisesti tuotettua lisäysaineistoa käytetään koetoimintaa tai lajikkeiden suojelua varten.

Sen osoittamiseksi, ettei yksikään markkinoija pysty luomulisäysaineistoa toimittamaan, on hakemuksessa kerrottava, milloin tilaus on tehty ja miltä toimittajilta lajiketta on kysytty. Evira katsoo, että kevätkylvöisten peltokasvien osalta kohtuullinen takaraja lisäysaineiston toimitukselle on 15. huhtikuuta, minkä jälkeen mahdollista poikkeuslupahakemuksen lähettämistä ELY-keskukseen ei siis enää ole syytä viivyttää. Poikkeuslupaa on normaalisti haettava 1. toukokuuta mennessä, mutta kylvö on sallittu vasta kun lupa on myönnetty.

Myönnetty lupa on voimassa siitä päivästä alkaen, kun hakemus on saapunut ELY-keskukseen. Lupa on kuitenkin voimassa jo hankinta-ajankohdasta alkaen, mikäli ajankohta voidaan todistaa hakemusta seuraavalla asiakirjalla, esimerkiksi kopiolla tilausvahvistuksesta tai laskusta, joka päivätty viimeistään kaksi viikkoa ennen hakemuksen saapumista ELY-keskukseen. Päätös hakemuksesta pyritään ELY-keskuksessa tekemään kahden viikon kuluessa.

Tarkemmin luvan myöntämisen edellytyksistä, hakuohjeista ja -lomakkeista on kerrottu Luonnonmukainen tuotanto 1 – Yleiset ja kasvintuotannon ehdot -oppaassa sekä Eviran internet-sivulla: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > [Lupahakemukset](#). Myös usein kysyttyä -palsta vastaa tavallisimpiin luomulisäysaineistoihin liittyviin kysymyksiin: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Usein kysyttyä > [Kasvit](#).

Hae aina lupa kemiallisesti peitatus kantasiemenen käyttöön

Luomuviljelyssä kylvösiemenen kemiallinen peittäminen edellyttää aina ELY-keskuksen lupaa, ja se on mahdollista saada vain luomulisäysaineistotuotannossa käytettävälle kantasiemenelle.

Mansikan, herukoiden tai omenan viljelytaimille ei voi saada poikkeuslupaa

Koskien monivuotisten kasvien taimiaineistoa on syytä muistaa, että ELY-keskuksen mahdollisuus myöntää toimijakohtainen lupa tai Eviran mahdollisuus päättää yleisestä luvasta käyttää tavanomaista lisäysaineistoa rajoittuu kasvulliseen lisäysaineistoon ja uuden lisäysaineiston tuottamiseen.

Esimerkiksi mansikan rönnyt ovat kasvullista lisäysaineistoa. Niille luvan voi saada, jos sopivaa luomulisäysaineistoa (mansikan siemeniä, taimia tai rönnyjä) ei Eviran lisäysaineistorekisterin mukaan ole saatavilla. Esimerkiksi mansikan emotaimille luvan voi saada esimerkiksi rönnyjen tuottamista varten. Sen sijaan viljelytaimille/satotaimille (esim. mansikan paakkutaimet) ei voi lupaa saada.

2. Suojavyöhykkeet ja luonnonhoitopellot luomutiloilla

Uusi tukikausi tuo mukanaan uusia tukimuotoja ja muutoksia entisten tukimuotojen ehtoihin. Eviran luomuohteistuksen lähtökohta on, että Eviralla ei ole sellaisia tulkintoja EU:n luomulainsäädännöstä, jotka ilman painavaa perustetta estäisivät tai vaikeuttaisivat tukiehtojen noudattamista. Tätä kirjoitettaessa on tiedossa suunnitellut ehdot koskien viherlannoitusvuosia, suojavyöhykkeitä ja luonnonhoitopelloja. Niitä varten on luomuehtojen lukuun 14. *Maanhoito- ja viljelykierto* päivitetty seuraavat kappaleet, ja muutoksia voi soveltaa välittömästi:

Viljelykiertoon sisältyvän viherlannoituksen sadon käyttäminen lohkon lannoitukseen hyväksytään enintään kolmena vuonna peräkkäisenä vuotena.

Kierron ulkopuolinen nurmi

Luomuyksikköön voi kuulua nurmikasveja kasvavia peltolohkoja, joihin ei sovelleta 30 %:n palkokasvivaatimusta. Tällaisia nurmia kutsutaan kierron ulkopuoliseksi

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015

nurmiksi. Ne voivat olla esimerkiksi luonnonhoitopeltoja tai suojavyöhykkeitä. Kierron ulkopuolisten nurmet on määriteltävä ja kuvattava luomusuunnitelmassa. Erityisesti on kuvattava, miten peltolohkon kasvukuntoa parannetaan tai ylläpidetään suunnitelmallisilla hoitotoimenpitein. Hoitotoimenpiteet voivat liittyä esimerkiksi nurmen käyttötarkoitukseen erilaisten tukisitoumusten (esimerkiksi suojavyöhyke) perusteella. Tyypillisiä kuvattavia asioita ja hoitotoimenpiteitä ovat sadon käyttö, puhdistusniitot ja kasvuston uusiminen sekä toimenpiteiden ajankohdat. Luomuyksikössä voi myös olla samanaikaisesti sekä kiertoon kuuluvia että kierron ulkopuolisia nurmia (esimerkiksi luonnonhoitopelto).

3. Luettelot luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista internetissä

Luomulisäysaineistorekisterin lisäksi Eviran internet-sivuilla pidetään yllä luetteloita luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista:

- Lannoitevalmisteista: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Kasvit > [Lannoitus](#)
- Kasvinsuojeluaineista: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Kasvit > [Kasvinsuojelu](#)

Luettelot eivät ole välttämättä kattavia, vaan muitakin ehdot täyttäviä tuotteita voi käyttää.

4. Valvonnan painopiste 2015 on maatalojen välinen luomurehukauppa

Kasvintuotannossa valvonnan painopiste on vuoden 2015 tuotantotarkastuksella maatalojen välisen rehukaupan markkinavalvonnassa. Asiaa selvitetään mm. jäljittämällä myytyjä tuote-eriä myyntiositteiden, varastokirjanpidon ja lohkokirjanpidon avulla.

Mikäli luomutila ei ole myynyt esimerkiksi rehuviljaa toisille luomutiloille, jäljitetään mahdollisesti muita myytyjä luomutuotteita.

5. Viljapassilla voi korvata vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja saateasiakirjan

Viljapassi on vilja-alan yhteinen viljalähete, jota käytetään tietojen siirrossa, kun viljaerä myydään ja se toimitetaan tilalta vastaanottajan varastoon. Uudella viljapassilla voi korvata vaatimuksenmukaisuusvakuutukset ja saateasiakirjat myös luomuviljakaupassa. Viljapassi sisältää ne tiedot, joita luomulainsäädäntö edellyttää kun luomutuotteita kuljetetaan pakkaamattomana tai sulkemattomissa säiliöissä kahden luomuvalvontaan kuuluvan toimijan välillä.

Täytä viljapassilomakkeeseen tuote-erää koskevat tiedot kohtiin, joissa kysytään tuotteen tuotantovaihetta (tavanomainen, siirtymävaihe ja luomu), valvontaviranomaisen tunnusta (esim. FI-EKO-101) sekä erätunnusta (joka mahdollistaa erän jäljitettävyyden myyjän kirjanpitoon). Viljapassin lisäksi luomuviljanostajan tulee tarkastaa myyjän asiakirjaselvitys eli luomutodistus. Tarkemmat ohjeet yleisen viljapassimallin käytöstä yleensä: <http://www.vyr.fi/www/fi/viljapassi>. Varmista kuitenkin viljan ostajalta mahdolliset yrityskohtaiset menettelyt ja mahdolliset erikoisvaatimukset.

Ammattimaisen viljakaupan lisäksi viljapassi soveltuu käytettäväksi myös luomutilojen välisessä, esimerkiksi rehuviljakaupassa. Se soveltuu myös esim. öljy- ja palkokasvien toimituksiin.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015

AJANKOHTAISTA LUOMUELÄINTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomukotieläinten rehuja voidaan täydentää orgaanisella seleenillä

Maa- ja metsätalousministeriön 25.11.2014 antaman päätöksen mukaisesti luomukotieläinten rehuja voidaan täydentää orgaanisella seleenillä (selenometioniini). Päätös pohjautuu kansalliseen eläinten hyvinvointilainsäädäntöön.

MMM:n tiedote: http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/141125_seleeni.html

Luomukotieläintiloilla on ollut mahdollista käyttää epäorgaanisia seleeniyhdisteitä eli natriumseleeniä ja natriumselenaattia. Ministeriön päätös mahdollistaa orgaanisen seleenin käytön luomukotieläinten ruokinnassa. Luomutiloille rehuseoksia valmistavat tai markkinoivat rehualan toimijat voivat lisätä orgaanista seleeniä luomurehuihin. Seleenin käytössä tulee noudattaa sallittuja enimmäismääriä.

2. Lintuinfluenssa ja siipikarjan ulkoilu

Lintuinfluenssavaaran johdosta siipikarja tulee pitää joko sisätiloissa tai suojata niiden ulkoilualue kauttaaltaan esimerkiksi riittävän tiheällä verkolla 1.3. -31.5. välisenä aikana. Tämän johdosta luomutilojen siipikarjan ulkoiluvaatimusta aletaan soveltaa vasta 1.6.2015. Mikäli toimija haluaa aloittaa siipikarjan ulkoilun ennen kesäkuun alkua, on hänen tehtävä ulkona pidosta ilmoitus paikalliselle kunnaneläinlääkärille.

3. Eläinten myynti ja osto

Luomueläimiä myytäessä tai ostettaessa tulee varmistua, että eläintä seuraa aina voimassa oleva asiakirjakirjaselvitys ja vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Asiakirjaselvitys kertoo toimijan kuulumisesta luomuvalvontaan ja vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella toimija todistaa eläimen luomukelpoisuuden.

Myytäessä eläin voi olla joko luomu tai tavanomainen, ei koskaan siirtymävaiheessa toisin kuin kasvit tuotannon tuotteet. Erityisesti nautoja luomutilalle ostettaessa tulee varmistaa, että eläin täyttää luomutuotannon tuotantoehdot.

Kun luomumaitotila myy lypsylehmän, tulee selvittää, onko eläin luomu vai vielä siirtymävaiheessa, jolloin eläin tulee myydä tavanomaisena. Luomumaitoa jo pitkäänkin tuottanut eläin voi olla vielä siirtymävaiheessa.

Esimerkki: Mansikki syntyi eläintuotannon osalta luomuvalvontaan kuulumattomalla tilalla 10.3.2011. Tilan pellot ovat olleet luomuvalvonnassa kuitenkin jo vuodesta 2005. Tila liitti eläintuotannon luomuvalvontaan 25.4.2014. Mansikki on tuottanut tilalla luomumaitoa 25.10.2014 lähtien, mutta on myytävissä luomulehmänä vasta 11.9.2023.

Tavanomaista poikinnutta eläintä luomutila ei saa hankkia, paitsi jos kyseessä on alkuperäisrodun eläin.

Jos sopivia luonnonmukaisesti tuotettuja eläimiä ei ole saatavilla, voi toimija hankkia tavanomaisesti kasvatettuja eläimiä jalostustarkoitukseen. Tällöin voidaan luonnonmukaiseen tuotantoon vuosittain hankkia poikimattomia naaraspuolisia eläimiä Luomutuotanto 2, Eläintuotannon ehdot, kappaleen 4.2.4 mukaisesti

4. Tavanomaisten siipikarjanuorikoiden hankinta

Tavanomaisten, alle 18 viikon ikäisten siipikarjanuorikoiden hankintaa koskeva poikkeus jatkuu 31.12.2017 asti.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/LuomujaostoPäiväys
30.3.2015Dnro
2234/0405/2015

5. Tavanomaisesti tuotetut valkuaisrehut sikojen ja siipikarjan ruokinnassa

Vuoden 2017 loppuun asti sikojen ja siipikarjan ruokinnassa on mahdollista käyttää rajoitetuissa määrin (5 %) muuta kuin luonnonmukaisesti tuotettua valkuaisrehua.

6. Tavanomaisen melassin käyttö luomumärehtijöiden ruokinnassa

Tavanomaisesti tuotettua melassia voidaan käyttää luomumärehtijöille luomutuotantoon soveltuvien rehujen valmistuksessa, jos luonnonmukaista vaihtoehtoa ei ole saatavilla. Tavanomaisen melassin käyttö on rajoitettu luomurehujen teolliseen valmistukseen, muissa tapauksissa sen käyttö on kielletty (esim. tilaseokset, aperuokinta, poikimisen jälkeinen energialisä). Tavanomaisen melassin käyttö on rajoitettu luomutilalla enintään 1 %:iin vuosittaisesta (12 kk jakso) rehuannoksesta. Rehuannos lasketaan eläinlajikohtaisesti maatalousperäisten rehujen kuiva-aineesta.

Luonnonmukaisesti tuotettua melassia voidaan käyttää luomumärehtijöiden ruokinnassa rajoituksetta.

7. Tuotantorakennusten ikkunapinta-alavaatimus

Toimeenpanoasetus edellyttää, että ”Rakennuksessa on oltava runsaasti luonnollista ilmanvaihtoa ja valoa”. Eviran tulkinta asiasta muuttui helmikuussa 2015 siten, että luonnonvalon ei tarvitse tulla ainoastaan ikkunoista. Mikäli rakennuksen ikkunat tai valoaukot ovat sijoitettuina seinille ja jotta voitaisiin katsoa niiden antavan runsaasti luonnonvaloa, suositellaan, että valoaukkojen pinta-ala vastaa noin 5 % lattiapinta-alasta. Mikäli tasaista luonnonvaloa tulee rakennukseen katon kautta, voidaan hyväksyä pienempi %-osuus.

8. Varmista rehun soveltuvuus luomutuotantoon

Rehujen pakkausmerkinnät kertovat rehun sopivuudesta luomutuotantoon. Luomutuotantoon soveltuvissa rehuissa voidaan käyttää seuraavia merkintöjä: ”Voidaan käyttää luonnonmukaisessa tuotannossa asetuksen (EY) N:o 834/2007 ja (EY) N:o 889/2008 mukaisesti”. Tuotantoeläimille tarkoitetun luomurehun nimessä voidaan käyttää sanaa ”luomu” ja etiketissä toimijan niin halutessaan EU:n luomutunnusta, eurolehteä. Lisätietoja: Evira > Asiakokonaisuudet > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > [Luomutuotannon ohjeet 7. Rehut](#)

Lisäaineen, esim. säilörehun säilöntään käytettävän tuotteen, soveltuminen luomutuotantoon ilmaistaan merkinnällä; ”Voidaan käyttää luonnonmukaisessa tuotannossa asetuksen (EY) N:o 834/2007 ja (EY) N:o 889/2008 mukaisesti”.

Luonnonmukaisessa tuotannossa on sallittua käyttää vain Komission asetuksen (EY) N:o 889/2008 ja sen muutoksen (EU) N:o 505/2012 liitteessä VI mainittuja rehun lisäaineita. Mikäli rehun etiketin perusteella ei voida varmistua rehun soveltuvuudesta luomutuotantoon, asiaa voi tiedustella suoraan sen valmistajalta tai markkinoijalta.

9. Tuoteselosteet talteen tarkastusta varten

Kaikkien ostorehujen (esim. kivennäiset, vitamiinit, täydennysrehut, itsehoitovalmisteet), säilöntäaineiden ja tuotantotilojen puhdistus- ja desinfiointiaineiden tuoteselosteet tulee ottaa talteen tarkastusta varten. Kun tuoteselosteet ovat tarkastajan helposti nähtävissä, nopeutuu tarkastus. Mikäli tuoteselostetta ei voi irrottaa pakkauksesta, voi vastaavan tuoteselosteen useasti tulostaa netistä tai ottaa tuoteselosteesta kuvan.

Luomusuunnitelma (eläinten hoitosuunnitelma) kannattaa lukea huolellisesti ennen tarkastusta ja tehdä tarvittavat päivitykset.

Valvontaosasto
Raja- ja luomuvalvontayksikkö/Luomujaosto

Päiväys
30.3.2015

Dnro
2234/0405/2015

---

10. Lääkekirjanpito

Eläinten lääkitsemisestä on pidettävä kirjaa. Kirjanpidosta on selvittävä lääkkeiden säilytyspaikka, tilalle ostetut lääkkeet ja eläimille käytetyt lääkkeet: eläin/eläinryhmä, sairaus, hoitopäivä, hoitoaika, hoitokerta, lääkevalmiste tai -aine, luonnonmukaisen tuotannon varoaika ja lääkkeen myyjä. Lääkekirjanpidon tulee olla tilalla tarkastushetkellä todettavissa. Hoidetut eläimet tai eläinryhmät on oltava selkeästi tunnistettavissa varoajan aikana.

Mikäli eläimiä ei ole lääkitty, tulee lääkekirjanpitoon tehdä tästäkin merkintä.

11. Luomumehiläishoito

Maa- ja metsätalousministeriön 1.5.2015 voimaan astuvan asetuksen mukaan mehiläishoitoa ei saa harjoittaa alueilla, jotka sijaitsevat vähemmän kuin **kolmen** kilometrin etäisyydellä sokeritehtaasta, kaatopaikasta, jätteenpolttolaitoksesta tai tiestä, jolla kulkee vuorokaudessa keskimäärin yli 6 000 ajoneuvoa.

Mikäli mehiläishoidon tuotteiden laadun tai mehiläisten terveyden heikentyminen olisi ilmeistä, voi ELY-keskus määrätä jätettäväksi kolmen kilometrin vähimmäisetäisyyden myös muihin saastelähteisiin, esimerkiksi teollisuuslaitoksiin ja ratapihoihin.

12. Valvonnan painopiste 2015 on eläinsuojien pinta-alavaatimusten täyttyminen

Eläintuotannon valvonnan painopiste on vuoden 2015 tarkastuksilla eläinsuojien pinta-alavaatimusten täyttyminen. Asiaa selvitetään kysymällä, koska eläinsuojat on viimeksi mitattu, onko eläinmäärä muuttunut viimeisen mittauksen jälkeen ja onko rakennukseen tehty muutoksia. Näiden asioiden selvittämiseksi toimijan on hyvä varata tuotantotilojen piirustukset ja muut tarkastusta helpottavat tiedot tarkastajan nähtäville.

Luomumehiläishoidon valvonnan painopiste on luomusokerin hankinta ja käyttö.

LIITE

Riskitason arviointi riskilähteittäin

Arvioi, mikä riskilähteen kolmesta vaihtoehdoisesta kuvauksesta parhaiten vastaa oman tilasi tilannetta tällä hetkellä.

Luomuvalvonnan näkökulmasta **Riskitaso 2** kuvaa normaalia riskiä. Riskitaso 1 kuvaa normaalia pienempää riskiä ja riskitaso 3 normaalia suurempaa riskiä. Yksittäiset riskilähteet muodostavat luomuvalvonnan näkökulmasta laajempia kokonaisuuksia, **riskialueita**. Riskialueita ovat **tuotteiden markkinointi**, **tuotannon laajuus**, tuotannon **monimutkaisuus** sekä aikaisempien vuosien **poikkeamat** (kirjalliset huomautukset, korjauskehotukset ja markkinointikiellot) tilalla.

Riskitason arviointi: Kasvintuotantotilat

Riskialue	Riskilähde	Riskitaso 1	Riskitaso 2	Riskitaso 3
Tuotteiden markkinointi	Luomuna myytävät kasvinviljelytuotteet	ei myyntejä tai ainoastaan säilörehua tai heinää	vilja, marja, hedelmä, vihannes	kasvihuonetuotteet, sienet
	Markkinointitapa	ei luomumyyntiä	välittäjä, jalostaja, luomutila	vähittäiskauppa, suoramyynni kuluttajille
Tuotannon laajuus	Viljelyala	alle 20 ha	20 -100 ha	yli 100 ha
	Kasvulohkojen lukumäärä	1 -9 lohkoa	10 -40 lohkoa	yli 40 lohkoa
Monimutkaisuus	Kasvintuotannon luonne	vain nurmea ja viherlannoitusta	viljaa tai muutamia peltokasvilajeja	puutarhatuotteita tai monia peltokasvilajeja
	Peltolohkojen ja tuotantorakennusten sijainti	kaikki lähellä tilakeskusta (alle 1 km)	kaikki alle 5 km tilasta	myös kauempana
	Siirtymävaihe ja rinnakkaistuotanto	ei siirtymävaihelohkoja, ei siirtymävaihetuotteita	siirtymävaihelohkoja ja/tai siirtymävaihetuotteita	pysyvää rinnakkaisviljelyä
	Ulkopuolisten tuotantopanosten käyttö luomussa	ei käytetä	satunnaisesti	säännöllisesti, merkittävä vaikutus
	Tavanomaisten tuotteiden käsittely ja käyttö tilalla	ei säännöllisesti tai merkittäviä määriä	sekaantumismahdollisuus: rehua omille tavanomaisille tuotantoeläimille	tilalta myydään säännöllisesti myös tavanomaisia tuotteita, joilla sekaantumisvaara
	Alihankinta ja rahtityö	ei ole	yksinkertaista: esim. varastointi, kuivaus naapurutilalla	monimutkaisempaa
	Omien luomutuotteiden vähäinen käsittely	ei	vähäistä käsittelyä, esim. kuivausta	merkintää ja/ tai pakkaamista
	Muutokset toiminnassa ja suunnitelmien päivitykset	ei	pieniä	merkittäviä muutoksia
	Poikkeamat	Poikkeamat edellisen kolmen kalenterivuoden aikana	ei	vähintään yksi kirjallinen huomautus tai korjauskehoitus
Saman poikkeaman toistuminen edellisen kolmen kalenterivuoden aikana		ei	vähintään yksi osittainen toistuminen	kyllä

Riskitason arviointi: Eläintuotanto ja mehiläistuotanto

Riskialue	Riskilähde	Riskitaso 1	Riskitaso 2	Riskitaso 3
Tuotannon laajuus	Eläintuotanto-yksikön koko:	Pieni toimija 0 – 30 lypsylehmää 0 – 30 emolehmää 0 – 20 lihanautaa 0 – 50 uuhta 0 – 20 kuttua 0 – 50 emakkoa 0 – 3000 kanaa 0 – 4800 lihasiipikarjaa	Keskisuuri toimija 31 – 60 lypsylehmää 31 – 60 emolehmää 21 – 50 lihanautaa 51 – 150 uuhta 21 – 50 kuttua 51 – 100 emakkoa 3001 – 6000 kanaa 4801 – 9600 lihasiipi-karjaa	Iso toimija > 60 lypsylehmää > 60 emolehmää > 50 lihanautaa > 150 uuhta > 50 kuttua > 100 emakkoa > 6000 kanaa > 9600 lihasiipi-karjaa
	Eläintuotanto-yksikön koko: Mehiläistuotanto	Pieni: 0 – 20 mehiläispesää	Keskisuuri: 21 – 50 mehiläispesää	Iso: > 50 mehiläispesää
	Ulkoistettut toiminnot	Toimintoja ei ulkoistettu	Toimintoja ulkoistettu: jotain/satunnaisesti	Toimintoja ulkoistettu paljon
Monimuotoisuus	Tuotantosuunta	lampaanlihantuotanto vuohitalous emolehmätuotanto (ei teuraskasvatusta)	maidontuotanto hunajantuotanto naudanlihantuotanto	munantuotanto siipikarjanlihan-tuotanto sianlihantuotanto
	Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta tilalla	ei ole		kyllä
	Suoramyynti tilalta	ei ole		kyllä
	Alihankinta	ei ole	yksi	enemmän kuin
	Ostorehut	Täysi omavaraisuus (ostettuja vain kivennäiset ja vitamiinit)	Ajoittain ostorehuja	Ostorehut välttämättömyys tuotannolle
	Muutokset tilan toiminnassa	Ei mittavia investointeja, tai selvät tulevaisuuden-suunnitelmat.		Tilalla tehty mittavia investointeja viiden edeltävän vuoden aikana, tai tulevaisuuden suunnitelmat ovat epävarmoja, tai niitä ei ole.
	Rinnakkais-tuotanto	Tavanomaisia ja luomueläimiä: ei ole		Tavanomaisia ja luomueläimiä: kyllä
Toimintojen sijainti	Toiminta talouskeskuksen välittömässä läheisyydessä (3 km:n säteellä)		Toimintaa laajalla alueella (yli 3 km:n säteellä)	
Poikkeamat	Poikkeamat edellisen kolmen kalenterivuoden aikana	Ei huomautuksia tai markkinointikieltoja kolmen edeltävän vuoden aikana	Yksi huomautus tai markkinointikielto kolmen edeltävän vuoden aikana	Useampi kuin yksi huomautus tai markkinointikielto kolmen edeltävän vuoden aikana